

Una activitat didàctica amb vocació social: elaboració d'articles de la Viquipèdia sobre literatura llatina¹

Sebastià Giralt

Universitat Autònoma de Barcelona

sebastia.giralt@uab.cat

Recepció: 15/6/2014

Resum

Es presenta aquí una experiència didàctica realitzada en el marc del grau d'Estudis Clàssics de la Universitat Autònoma de Barcelona. L'experiència va consistir en dues activitats en què els estudiants van elaborar articles de la Viquipèdia sobre autors i obres de la literatura llatina. Així, el treball que en va resultar no solament va servir per a l'adquisició de competències i resultats d'aprenentatge d'una assignatura, sinó que, a més, va contribuir al coneixement col·lectiu.

Paraules clau: Viquipèdia, literatura llatina, didàctica, competències.

1. Introducció

La utilització de la Viquipèdia a l'educació és un debat ben viu en l'actualitat. Sovint es desaconsella els estudiants dels diversos nivells educatius consultar-la per a la realització dels treballs escolars, mentre que de vegades la fiabilitat de la seva versió anglesa s'ha comparat amb l'*Encyclopaedia Britannica*. Sens dubte és una enciclopèdia molt desigual: no es pot comparar la versió anglesa amb la catalana, per exemple. Ara bé, no es pot negar que és un recurs principal de referència, ni que sigui perquè les seves entrades solen aparèixer les primeres en els resultats d'un cercador. Tanmateix aquí tractarem un ús ben diferent de la Viquipèdia: l'elaboració d'articles.

Atès el valor de referència d'aquesta enciclopèdia, és interessant que els alumnes s'hi enfrontin, en vegin els pros i els contres, n'entenguin el funcionament, comprenguin que es va millorant de mica en mica i que ells poden col·laborar en aquesta millora. És evident que la finalitat de la Viquipèdia és molt noble: donar accés gratuït al coneixement universal a tothom en tots els idiomes. Per tant, no és desenraonat pensar que una institució dipositària i difusora del coneixement com la universitat ha de contribuir que aquesta empresa vagi millorant i esdevenint cada cop més fiable. Val la pena que el professorat faci l'esforç de baixar de la seva tarima per entrar en un mitjà que no coneix jerarquies. A més, hem de pensar que, si en l'ensenyament secundari s'ha promogut la participació dels alumnes en l'edició de la Viquipèdia catalana, més lògic és que l'editin estudiants universitaris, que ja comencen a ser especialistes en la seva matèria. Tot i així,

¹ Aquest article és un resultat del Projecte d'innovació docent 2009MQD00081: L'avaluació per competències en les activitats d'aprenentatge del nou grau en Estudis Clàssics, dirigit per Gemma Puigvert.

en l'educació superior les iniciatives havien estat més rares en el nostre país fins a ben recentment.²

Un aspecte fonamental d'aquestes activitats és que la creació o la participació dels alumnes en articles publicats en el marc d'una enciclopèdia de referència dona un important valor afegit a la seva feina, que no quedarà circumscrita en una tasca escolar o a una nota, sinó que romandrà a l'abast de tothom com un treball socialment útil.

Es presenten en aquest article dues activitats d'edició de la Viquipèdia, realitzades en el marc de l'assignatura Literatura Llatina de l'Època Republicana, de caràcter obligatori a segon del grau d'Estudis Clàssics de la Universitat Autònoma de Barcelona durant el curs 2011-2012. Totes dues activitats consistien a crear, completar o millorar articles de la Viquipèdia referents a autors i obres de la literatura llatina republicana.

2. Objectius

Aquesta activitat està orientada a permetre a l'estudiant:

- Ser crític amb la informació que troba a Internet i concretament en un recurs actual de referència (per bé o per mal).
- Ser conscient que, en la seva mesura, pot participar en la tasca de construcció del coneixement no solament personal sinó també col·lectiu.
- Comprendre la concepció col·laborativa del web 2.0.
- Consolidar i aprofundir competències i resultats d'aprenentatge de l'assignatura.
- Col·laborar en la difusió de la literatura llatina en un mitjà massiu.

3. Competències que es poden desenvolupar a partir d'aquesta activitat

L'activitat que aquí es presenta pretén contribuir a desenvolupar algunes de les competències que està previst que adquireixin els estudiants del grau d'Estudis Clàssics de la UAB, dins el marc de l'EEES, i que, en conseqüència, han de ser objecte d'avaluació.³ Aquestes competències, específiques (CE) o transversals (CT), corresponents a la matèria general en què s'inscriu l'assignatura (Literatura Clàssica), amb els seus respectius resultats d'aprenentatge (RA), són les següents:

- CE07: Identificar el fet literari clàssic i la seva transmissió.
 - RA: Explicar, oralment o per escrit, temes, gèneres literaris, períodes, autors, obres i la seva pervivència.
- CE12: Utilitzar el vocabulari tècnic específic d'interpretació i comentari dels textos antics.
 - RA: Demostrar el coneixement de la terminologia específica dels estudis clàssics.
- CT1: Buscar, seleccionar i gestionar informació de manera autònoma, tant en fonts estructurades (bases de dades, bibliografies, revistes especialitzades) com en informació distribuïda a la xarxa. Saber utilitzar de manera experta les possibilitats d'Internet.

² Vegeu experiències a tots els nivells (primària, secundària i universitat) recollides en els enllaços del final de l'article.

³ Mantinc les competències vigents el curs 2011-2012 tal com havien estat desenvolupades en la memòria de la titulació aprovada el 2008 i presentada a l'ANECA, malgrat que han estat objecte de revisió posteriorment durant el curs 2013-2014.

- RA: Emprar bibliografia especialitzada i recursos digitals sobre la literatura clàssica i la seva recepció, discriminant el valor de la informació que aporten.
- CT4: Reconèixer i posar en pràctica les següents habilitats per al treball en equip: compromís amb l'equip, hàbit de col·laboració, capacitat per incorporar-se a la resolució de problemes.
 - RA: Elaborar treballs i materials en col·laboració.
- CT8: Reconèixer la importància de controlar la qualitat dels resultats del treball i de la presentació.
 - RA: Editar materials per publicar a Internet.

4. Procés

En aquesta assignatura es van proposar als alumnes dues activitats de col·laboració en la Viquipèdia. La primera va consistir a redactar un article sobre una comèdia de Terenci o Plaute pendents de fer: totes les de Terenci i unes poques de Plaute. La segona va consistir a triar un autor qualsevol d'època republicana d'una llista d'escriptors romans en llatí per crear-ne o millorar-ne l'article. En tots dos casos l'activitat era individual, però contribuïen a una obra col·laborativa, la Viquipèdia.

Es va advertir als alumnes que havien triat reelaborar un article ja existent que calia començar la feina analitzant-ne les mancances, tenint en ment que la seva tasca era completar i corregir –si calia– el que ja existia, no pas fer-lo tot nou. De tota manera, abans de començar a redactar es recomanava parlar amb el professor a fi de determinar per on havien d'anar les modificacions.

Tant per detectar-ne les mancances com per elaborar l'article els alumnes podien prendre com a orientació l'article corresponent en altres llengües, però el seu treball s'havia de basar en manuals de la literatura o bibliografia específica que el professor els indicava. Havien de tenir compte en tot moment que no es permet «copiar i enganxar» o copiar literalment de recursos externs a la Viquipèdia, ni de llibres ni de webs i, per tant, era necessari que la redacció es degués al mateix estudiant. Així mateix, s'havien d'ajustar als criteris per elaborar els articles de la Viquipèdia, de manera que l'objectiu era presentar una síntesi per a un públic general amb una redacció neutra i referències de suport als continguts.

Cada alumne va triar els temes d'una llista preparada pel professor o la va escriure en un espai comú de tot el grup-classe i del professor, concretament en una wiki, especificant la llengua en què el redactaria. A continuació els estudiants es van crear el seu compte de viquipedista i van proporcionar al professor el seu nom d'usuari. Si volien, omplien el seu compte amb les dades que consideressin pertinents. En endavant, quan treballessin tant a l'aula com pel seu compte, s'havien de recordar de registrar-se abans de fer cap canvi, de manera que fos possible controlar, a través de l'historial de cada article, totes les modificacions que cada estudiant hi fes.

Els primers passos els van fer en una sessió a l'aula d'informàtica sota la guia del professor. En aquesta primera sessió es van explicar els conceptes, els criteris i els procediments bàsics de l'edició de la Viquipèdia.

A partir d'aquí els alumnes ja podien elaborar els seus articles. Malgrat que es permetia un tractament flexible, adaptat al tema, amb intenció orientativa es demanava que els articles tinguessin els apartats següents. Per als articles sobre autors es proposava aquesta estructura:

- Biografia,
- Obra: gèneres, títols, explicació breu, cronologia,

- Llengua i estil,
- Posteritat,
- Enllaços als textos en línia de les seves obres o a webs específiques.

Els articles sobre les comèdies podien desenvolupar-se sobre aquesta estructura:

- Introducció: títol original, gènere, datació, estat de conservació,
- Argument,
- Personatges,
- Temes,
- Forma,
- Recepció i influència,
- Enllaços als textos en línia.

Cal tenir en compte que el format de la Viquipèdia exigeix que els noms de persones, institucions, fets històrics o altres elements apareguin enllaçats al corresponent article de la mateixa versió d'aquesta enciclopèdia. Així mateix, cal referenciar amb notes les afirmacions que s'hi contenen. A més, per completar l'article es recomanava que els alumnes intentessin cercar i incloure-hi imatges relacionades amb el tema de l'article, sempre respectant els termes de llicència permesa per la Viquipèdia, que exigeix imatges d'utilització lliure.

Tot el procés es va dur a terme treballant en línia sobre la mateixa Viquipèdia: els alumnes escrivint-hi i el professor revisant i corregint les seves aportacions no solament en les dues versions lliurades sinó també a través de l'historial de cada article. En la meua opinió és el millor procediment. Tanmateix es pot contemplar també un sistema de treball alternatiu, amb suport de paper si es prefereix: els alumnes que hagin triat un article ja existent poden entregar al professor una còpia impresa de l'article tal com estava abans de treballar-hi i una altra còpia del mateix article un cop finalitzat amb les seves aportacions marcades. En canvi, els que hagin creat un article nou i elaborat totalment per ells només cal que entreguin una còpia impresa de la versió final.

Arribada la primera data d'entrega, el professor va fer una primera correcció de l'article i va indicar a cada alumne aquells punts que necessitaven ser millorats, tant des del punt de vista formal, en relació al format de la Viquipèdia, a l'estil o la llengua, com de contingut –adequació als criteris d'aquesta enciclopèdia o a mancances. Es va obrir un nou termini perquè els estudiants poguessin refer els seus articles, amb l'assessorament del professor si el necessitaven. Finalment, un cop aconseguit aquest termini, el professor va revisar de nou els articles per comprovar que s'haguessin realitzat les millores i, en cas de necessitat, va fer una darrera correcció directament sobre el text publicat per evitar que no quedessin errors a la Viquipèdia. L'avaluació va tenir en compte tant la primera versió dels articles com l'última.

5. Valoració

Com qualsevol treball escolar el resultat va ser desigual, des d'articles de gran qualitat fins a altres que mereixien una reelaboració. De tota manera, l'activitat en general va despertar l'interès dels estudiants. L'experiència va evidenciar la necessitat de formalitzar més el seguiment de tot el procés i, sobretot, d'establir unes pautes d'avaluació més clares, incorporant-hi els criteris de la Viquipèdia. D'aquí que he elaborat la rúbrica d'avaluació inclosa en apèndix.

6. Epíleg

Arran d'aquesta experiència, el curs 2013-2014 alguns professors del Grau d'Estudis Clàssics hem iniciat el projecte docent *Viquiclàssics* en col·laboració amb l'Amical Wikimedia amb la intenció de millorar i completar la presència dels autors clàssics de la literatura universal a la Viquipèdia en català començant amb els clàssics grecollatins. La iniciativa es va presentar al Fòrum Auriga (Giralt; Aragay; Hinojo; Benito 2013), i ja es pot accedir als resultats de la seva primera fase des de la pàgina del *Viquiprojecte:Viquiclàssics*.

Bibliografia

Sebastià GIRALT; Mariona ARAGAY; Àlex HINOJO; Laia BENITO (2013), «WikiClàssics: els clàssics de la literatura a la Viquipèdia», *Auriga*, 68, p. 68-69.

Enllaços de la Viquipèdia

Abans de començar: guies:

- *Llibre d'estil de la Viquipèdia*
<http://ca.wikipedia.org/wiki/Viquipèdia:Llibre_d'estil> [data de consulta: 21/2/2016].
- *Viquipèdia:Allò que la Viquipèdia no és*
<http://ca.wikipedia.org/wiki/Viquipèdia:Allò_que_la_Viquipèdia_no_és>, [data de consulta: 21/2/2016].
- *Viquiprojecte:Col·laboració amb el Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya/Guia per al professorat*
<http://ca.wikipedia.org/wiki/Viquiprojecte:Col·laboració_amb_el_Departament_d'Educació_de_la_Generalitat_de_Catalunya/Guia_pel_professorat> [data de consulta: 21/2/2016].

Política d'imatges:

- *Commons:Sobre les llicències*
<http://commons.wikimedia.org/wiki/Commons:Sobre_les_llicències> [data de consulta: 21/2/2016].

Experiències d'ús educatiu de la Viquipèdia (primària, secundària i universitat):

- *Viquiprojecte:Estudiants/Experiències*
<<http://ca.wikipedia.org/wiki/Viquiprojecte:Estudiants/Experiències>> [data de consulta: 21/2/2016].
- *Wikipedia:School and university projects*
<http://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:School_and_university_projects> [data de consulta: 21/2/2016].

Articles de comèdies realitzats:

- *Viquipèdia en català* < <https://ca.wikipedia.org> >: «Àndria», «L'Eunuc», «La sogra», «El turmentador de sí mateix», «Formió», «Els germans» (de Terenci), «Stichus» (de Plaute).
- *Viquipèdia en castellà* < <https://es.wikipedia.org> >: «Pséudolo», «Trinummus» (de Plaute).
- *Viquipèdia en italià* < <https://it.wikipedia.org> >: «Trinummus».

Articles d'autors realitzats:

- *Viquipèdia en català* <<https://ca.wikipedia.org>>: «Nevi», «Enni», «Cecili Estaci», «Terenci», «Pacuvi», «Nepot», «Pomponi».
- *Viquipèdia en castellà* <<https://es.wikipedia.org>>: «Pacuvio».
- *Viquipèdia en gallec* <<https://gl.wikipedia.org>>: «Ennio».

Viquiclàssics:

- *Viquiprojecte:Viquiclàssics* <<https://ca.wikipedia.org/wiki/Viquiprojecte:Viquiclàssics>> [data de consulta: 21/2/2016].

Curriculum

Sebastià Giralt és professor agregat de Filologia Llatina a la UAB. Anteriorment havia estat professor de llatí a l'ensenyament secundari. La seva recerca s'ha centrat principalment en l'obra i la pervivència del metge medieval Arnau de Vilanova. Té una llarga experiència en l'aplicació de les TIC a la didàctica de les llengües i la cultura clàssiques. És membre de Chiron i de l'Equip de Formació i Innovació de Llengües i Cultura Clàssiques de l'ICE de la UAB.

Apèndix: Rúbrica analítica

	COMPETÈNCIES I RESULTATS D'APRENENTATGE	EXCEL·LENT 9-10	NOTABLE 7-8	APROVAT 5-6	INSUFICIENT 1-4
CONTINGUTS BÀSICS	CE7, CT1	L'estudiant ha estat capaç d'identificar amb precisió els continguts necessaris i adequats per a un article divulgatiu, sintetitzar-los i redactar-los de manera neutra, correcta, clara i ordenada, amb domini de l'ortografia i l'expressió lingüística.	L'estudiant ha estat bastant capaç d'identificar els continguts necessaris i adequats per a un article divulgatiu, sintetitzar-los i redactar-los de manera neutra, correcta, clara i ordenada, amb una bona expressió lingüística.	L'estudiant ha estat mitjanament capaç d'identificar amb precisió els continguts necessaris i adequats per a un article divulgatiu. No sempre els ha sintetitzat i redactat de manera neutra, correcta, clara i ordenada. La seva expressió lingüística presenta algunes mancances.	L'estudiant no ha estat capaç d'identificar els continguts necessaris i adequats per a un article divulgatiu. No els ha sintetitzat i redactat de manera neutra, correcta, clara i ordenada. S'hi observen nombrosos i/o greus errors ortogràfics i lingüístics.
REDACCIÓ	CE12	L'estudiant ha emprat de manera molt precisa i correcta la terminologia pròpia dels estudis literaris clàssics.	L'estudiant ha emprat de manera bastant precisa i correcta la terminologia pròpia dels estudis literaris clàssics.	L'estudiant ha emprat la terminologia pròpia dels estudis literaris clàssics però no sempre de manera precisa i correcta.	L'estudiant no ha emprat de manera precisa i correcta la terminologia pròpia dels estudis literaris clàssics.
FONTS D'INFORMACIÓ I REFERÈNCIES	CT1, CTF2	L'estudiant ha utilitzat els recursos bibliogràfics o aracniogràfics més apropiats per a la tasca, els ha sintetitzat amb coherència i els ha citat amb precisió i amb les referències necessàries (a les notes al peu i la bibliografia).	L'estudiant ha utilitzat els recursos bibliogràfics o aracniogràfics bastant apropiats per a la tasca, els ha sintetitzat amb suficient coherència i els ha citat amb referències (a les notes al peu i la bibliografia).	L'estudiant no sempre ha utilitzat els recursos bibliogràfics o aracniogràfics més apropiats per a la tasca, els ha sintetitzat amb algunes mancances i de vegades no els ha citat amb referències (a les notes al peu i la bibliografia).	L'estudiant no ha utilitzat els recursos bibliogràfics o aracniogràfics més apropiats per a la tasca, no els ha sintetitzat amb coherència ni els ha citat amb les referències necessàries (a les notes al peu i la bibliografia).
ENLLAÇOS	CT1	L'estudiant ha inclòs els enllaços interns i externs més adients per complementar l'article i els ha referenciat correctament.	L'estudiant ha inclòs la majoria dels enllaços interns i externs més adients per complementar l'article i els ha referenciat amb prou correcció.	L'estudiant s'ha deixat bastants dels enllaços interns i externs necessaris per complementar l'article i/o no sempre els ha referenciat correctament.	L'estudiant ha inclòs un nombre insuficient d'enllaços interns i externs adients per complementar l'article i/o no els ha referenciat correctament.
AUTOCORRECCIÓ	CT8	L'estudiant ha estat ben capaç de corregir adequadament les mancances tant formals (lingüístiques, estilístiques, formals i tècniques) com de continguts de la primera versió del seu treball.	L'estudiant ha estat bastant capaç de corregir adequadament les mancances tant formals (lingüístiques, estilístiques, formals i tècniques) com de continguts de la primera versió del seu treball.	L'estudiant no sempre ha estat capaç de corregir adequadament les mancances tant formals (lingüístiques, estilístiques, formals i tècniques) com de continguts de la primera versió del seu treball.	L'estudiant no ha estat capaç de corregir adequadament les mancances tant formals (lingüístiques, estilístiques, formals i tècniques) com de continguts de la primera versió del seu treball.
TREBALL CONTINUAT	CTF2, CT4	L'estudiant ha presentat de manera completa, puntual i correcta la feina en els terminis corresponents.	L'estudiant ha presentat de manera suficientment completa, puntual i correcta la feina en els terminis corresponents.	L'estudiant no sempre ha presentat de manera completa, puntual i correcta la feina en els terminis corresponents.	L'estudiant no ha presentat de manera completa, puntual i correcta la feina en els terminis corresponents.